

Sözün Dişleri...

Türk Milletini Uyandıran Adam: Attila İlhan

Prof. Dr. İsmail GÖRKEM
(ismail_gorkem@yahoo.com)

Büyük Türk şairi, romancısı, deneme ve senaryo yazarı -düşünürü- Attila İlhan, 10 Ekim 2005 Pazartesi gecesi saat 22.15'te kalp krizine yenik düşerek vefat etti. Cenazesi 13 Ekim Çarşamba günü büyük kalabalıkların katılımıyla defnedildi (Cem Karaca gibi A. İlhan'ın da, cenazesinin 'alkış'larla uğurlanmasını istememesi dikkat çekicidir). 1925 yılında doğan A. İlhan 80 yıl devam eden dolu dolu bir ömür sürdü. O, 1950 yılında bu yana tam 55 yıldır, sanattan politikaya kadar geniş bir yelpazede ilgi çekici ve yankı uyandıran tartışmaları başlatan kişidir.

Lise son sınıf öğrencisi iken amcası, kendisinin haberi olmadan, 1946 yılında açılan "CHP Şiir Yarışması"na "Cebbaroğlu Mehmed (Gâvur Dağları'ndan Rivayet)" isimli destan denemesinin bir bölümünü göndererek katıldı. Sonuçlar ilân edilince ödül kazandığını öğrendi. Cahit Sıtkı Tarancı (1910-1956) "Otuzbeş Yaş" isimli şiiriyle birinci, Attila İlhan (1925-2005) "Cebbaroğlu Mehmed (Gâvur Dağları'ndan Rivayet)" şiiriyle ikinci ve Fazıl Hüsnü Dağlarca (1914-) "Çakır'ın Destanı" (İst. 1949) adlı kitabında daha sonra neşredilecek olan (s. 70) bir şiiriyle üçüncülüğü kazanmıştı. Tarancı'nın edebiyat âleminde "Otuzbeş Yaş" şiiriyle tanındığı bilinmektedir. Şairimiz de bu şiiriyle ülke çapında tanınmaya başlamıştır. A. İlhan'ın "Gâvur Dağları'ndan Rivayet" üst başlıklı destan denemesinin tamamı basılmadı. Sadece ödül kazanan şiir bilinmektedir. (A. İlhan'ın bu şiiri yan sütunda yer almaktadır).

* * *

Son dönem Türk fikir hayatına damgasını vurmuş önemli şahsiyetlerden Cemil Meriç 1978 yılında A. İlhan'ı şöyle anlatır: "Attila İlhan çizgiye gelmeyen bir adam, deli dolu. Hiç birimiz söyleyemedik onun söylediklerini. Sağ da, sol da rahatsız oluyor. Sol kendinden kabul etmiyor.// Attila da bir realitedir Türkiye için, Kerim Sadi de, Kemal Tahir de. Bunlar solun kabul ettiği insan değil ki, Kerim Sadi de, Kemal Tahir de öldü. Kimsenin malı değil bunlar. (...) Sağda da solda da bu çocuk kadar serbest bir çocuk yoktur. Tezada düşmek, herkesi gücendirmek bahasına söylüyor. Deli dolu, çılgın. Kanun tanımaz. Mümkün olduğu kadar dürüst." (Halil Açıkgoz, Cemil Meriç İle Sohbetler, Seyran Yay. İst. 1993, s. 301-302). "Attila (İlhan) da benim için sağ mı sol mu, belli değil. Fakat benim için bunlar düşünüyorlar. Evlâd-ı nurdandırılar. Sağ-sol budalalar için." (Açıkgoz, age, s. 338).

Vefatından sonra Attila İlhan bazı şair-yazar ve eleştirmen tarafından şöyle değerlendirilecektir: Hilmi Yavuz “Attilâ İlhan ilk gençlik yıllarımızın hem şair hem de entelektüel olarak tek idolü idi”; Selim İleri ” Attilâ İlhan, çağdaş Türk edebiyatında bütünüyle bir devir, bir dönem, bir fırtınaydı” ve eleştirmen Doğan Hızlan ise “şair, enteresan romancı, sivri dilli polemikçi...” demektedir. Bir anlamda yıllar önce Cemil Meriç’in A. İlhan ile ilgili tespitleri, alıntılanarak verdiğimiz bu sözlerle de doğrulanmış olmaktadır.

* * *

Yazımızın başlığına “bir milleti uyandıran adam” ibaresi bilerek ve istenerek konmuştur. O hakikaten Türk milletinin, özellikle de Türk aydınlarının gözlerinin önündeki sis perdesini kaldıran adamdır. Belki de gençlerimiz ve aydınlarımız tarafından ileride böyle hatırlanacaktır.

A. İlhan son zamanlarda Türkiye’de hep bir dip dalgasının yükseleceğini söyleyip durdu. Gazeteci Arslan Bulut 1997 yılında A. İlhan ile “Türkçü-Devrimci Diyalogu”nu başlatmıştı (Bu söyleşiler önce Ortadoğu gazetesinde yayımlandı, daha sonra da Kaynak Yayınları tarafından kitaplaştırıldı). Aslında o, TRT 2’deki söyleşileri ile Türkiye’de son zamanlarda bariz bir şekilde ortaya çıkan “toplumsal muhalefet”i, “dip dalgası”nı başlattı. Devlet kurumu olan TRT’de onun söyleşileri daha sonra sebepsiz yere yayından kaldırıldı. Ölümü ile bu dip dalgası daha da bir hızlanmıştı. Bir televizyon söyleşisinde kendisinden dinlemiştim: Çeşme Belediyesi bir yaz gecesi saat 10’da Cumhuriyet Meydanında A. İlhan’ı kitaplarını imzalamak üzere davet eder. Meydana mahşerî bir kalabalık toplanır. Kılık kıyafetinden, köylü, olduğu anlaşılan oldukça yaşlı bir karı-koca uzaktan kalabalığı görüp, orada bulunan gençlere toplanmalarının sebebini sorar. Onlar da Attila İlhan’ın kitaplarını imzaladığını söylerler. Daha sonra bu ikili, şairin yanına kadar gelip “Allah bizim kalan ömrümüzü sana versin!” diye A. İlhan’a dua ederler. Şu anda Attila İlhan’ın eserlerinin yok satıyor olması da, bu dip dalgasının yaygınlaştığını göstermektedir.

A. İlhan 2005 yılı içerisinde Bilgi Yayınevi bünyesinde “Bir Millet Uyanıyor” isimli büyük bir yayın projesini başlatmış idi. O, farklı siyasal görüşlere sahip vatansever Türk aydınlarını bu projede buluşturmuştur. Bugüne kadar bu diziden beş kitap basıldı: 1- Bir Millet Uyanıyor (Derleme), 2-Suat İlhan, Türkiye’nin Jeopolitiği ve Avrasyacılık, 3- Yıldırım Koç, Batılı İşçi Sömürüye Ortak, 4- Sadi Somuncuoğlu, Göz Göre Göre... Kapana Düştü Türkiye’m, 5- Arslan Bulut, Küresel Haçlı Seferi. Temennimiz, yayınevinin bu projeyi mutlaka devam ettirmesi doğrultusunda olacaktır.

A. İlhan hakkında sığ sığağına elbette çok şey yazılıp söylenebilir. Ama onun aşağıdaki sözlerini Türkiye’de ‘aydın’ım diyen herkesin tekrar tekrar ve dikkatli bir şekilde okuması lâzımdır:

"Biliyorsunuz bu dip dalgası geliyor, fakat Türkiye açısından, yönetim açısından durumu hiç iyi görmüyorum. Çünkü Türkiye'deki yönetimler, siyasî partiler, bütünüyle Batı'nın kontrolü altındadır ve bu kontrolün dışına çıkamıyorlar. Başından beri ben Avrupa Ortak Pazarı'na veya Avrupa Birliği'ne karşı oldum ve NATO'ya karşı oldum...// Türkiye'de Müdafaa-i Hukuk tarzında bir cepheleşme, gerek Avrupa

Birliği'nin gerek ABD'nin en çok dehşete düştüğü şey... Hele o birlik aynı ideolojik muhtevayla geliyorsa, yani 'hakimiyet milletindir, tam bağımsızlık ve özgürlük...' için geliyorsa hiç hoşlanmıyorlar... Çünkü onların istediği şey, Türkiye'nin tam manasıyla kendisini teslim etmesidir. O yüzden gençliğin, sendikaların harekete geçmesiyle birlikte genellikle aksi amaçlar için teşvik edilen sivil toplum kuruluşlarının da bu tarafa geçmesinden endişeleniyorlar... Bunu nasıl dağıtalım diye çareler arıyorlar... Hatta şöyle söyleyebilirim; holding basınındaki yazar çizer takımında bir kaygı başladı, bu açıkça görünüyor... Yazılarından anlaşılıyor... 'İki üç kişi millî çizgide yazarsa hiçbir şey olmaz, malı götürürüz' diye düşünenler kaybediyor... Hayır götüremiyorlar... Herkes gerçeği görmeye başladı..." (Arslan Bulut, 12.10.2005, Yeniçağ).

* * *

A. İlhan'ın cenazesi kaldırılırken, cenazeye katılan 65 yaşlarındaki bir adam yanındaki eşine şunları söyler: "Dinlisi de burada, dinsizi de burada. Onları birleştiren Attila İlhan oldu. Vatanın ve milletin tehlikede olduğunu, kurtuluşun milletin bütün güçlerini birleştirmesinde bulunabileceğini anlattı. Başardı ki herkes burada!". Ömrünü Türk Milliyetçiliği'ne vakfetmiş Necdet Sevinç ise, AKM'de A. İlhan'ın tabutu başında şunları söyleyecektir: "Basında birkaç gündür anlatılan Attila İlhan'ı tanımak mümkün değil. Onların anlattığı kişi Attila İlhan değil. Aşk şairlerini küçümsemiyorum ama Attila İlhan bir aşk şairi değildi, Attila İlhan, Kuvayı Milliyeci idi, solcusunu, sağcısını da Müdafaa-i Hukuk anlayışında birleştirebilen bir Türk Milliyetçisi idi, son yayın hamlesinde yaptığı gibi bir milleti uyandıran adamdı" (Arslan Bulut, 14.10.2005, Yeniçağ).

Ya onu 1954 yılından beri tanıyan ve zaman zaman birlikte olan, "eski kültürümüzün sosyalist dünya görüşüne göre yeniden üretilebileceğini savun[an]" ve bunun için "millî kültür kaynaklarımıza inmeye çalış[an]" (TDEA, c. VIII, s. 567) şair ve yazar Hilmi Yavuz, son 20-25 yıldır yollarının ayrıldığı senelerin A. İlhan'ını, ölümü münasebetiyle kaleme aldığı köşe yazısında bakın nasıl değerlendiriyor:

"Müstehzi ve narsisist! Ama hiç şüphesiz, onun bu narsisizmini tamamlayan belagatinden de söz etmem gerekiyor. Attila İlhan, çok iyi konuşan, ağızının içine baktıran, ama sözünün etkisini biraz da tumturaklı üslubundan alan biriydi. Dahası, onu TRT 2'deki programında izleyenler herhalde fark etmişlerdir, İlhan, konuşurken ellerini de, sözünün gücünü yoğunlaştıracak jestlerle kullanırdı. Gençlik yıllarında, uzun kaşkolunu boynundan omuzuna atarken, ortayaşlılık yıllarında da, her zaman kullandığı tel çerçevesi gözlüklerini düzeltirken, karizmatik bir imaj inşa etmenin bütün inceliklerini parmaklarına yüklemesini bilirdi... (...) İlhan'ın narsisizminin yıllar geçtikçe, aşırı bir ego şişkinliğine neden olduğunu gözlemledik. Her şeyin en doğrusunu onun bildiğine, her şeyin en iyisini onun yazdığına, her konuda ve her zaman onun haklı çıktığına ve her problemin 'çok basit' çözümünün sadece ona sorulması gerektiğine inandırma konusundaki çabaları, o yaşlandıkça ciddiyetini yitirerek, insanı hüzünlendiren bir hal aldı. Dahası, zihnindeki bütün ara renkler silinmiş, zihin sadece siyahlarla beyazlar, 'İyiler'le 'Kötüler'den

ibaret bir şemaya indirgenmişti: ‘Gazi’ iyi, İsmet Paşa kötü; Galiyef iyi, Stalin kötüydü. (Bu şema romanlarında da görülür: Kahramanları, insan kimlikleriyle değil, ideolojik aidiyetlerine göre, olumlu veya olumsuz tiplerdir.)” (Hilmi Yavuz, 16.10.2005, Zaman).

Bu sözler karşısında ne diyelim!.. Takdir siz saygıdeğer okurlarındır...

(Aşağıdaki şiiriyle Attila İlhan, 1946 yılındaki CHP Şiir Yarışması’nda ikincilik kazanmıştır. Onu bilinen şiirleriyle değil de, meşhur olmasını temin eden ilk şiiriyle hatırlamak istediğimiz için bu eseri seçilmiştir. A. İlhan çocukluk döneminde kısa bir dönem Osmaniye ilinin Bahçe ilçesinde babasının kaymakamlık görevi dolayısıyla bulunmuştur. Şiirde, Millî Mücadele, Çukurova bölgesinin Fransızlar tarafından işgali, Ermeni asıllı Fransız askerlerinin zulümleri ve yöre halkının işgale direnişi destanî bir dille anlatılmaktadır.)

cebbar oğlu mehmed

kaman civarına bahar gelince yıkılır ovadan abdal çadırları
 yücesinde pâre pâre duman tutmuş
 düdüldağ'ın yaylasında mekân kurulur
 hoş gelmişsin evvel bahar
 nisan ayı içinde donanır dağlar
 donanır yeşilinden alından
 istasyon deresi kabarmıştır
 hacıdağ'ın selinden
 dağlar sıra sıradır eylim eylim
 dağlar uzanır bir uçtan bir uca
 dağlar bir birinden yüce
 yamaçlarında kireç yakılır
 bir ömür boyunca kahrı çekilir
 kimse anlamamış sırrını hikmetini
 bu bereket nereden gelir
 başınızdan duman eksilmesin gâvurdağları
 siz hikâyet eylediniz bana
 bahçe kazasının kaman köyünden
 cebbar oğlu mehmed'in hikâyesini

yılların yücesinden şöyle bir seyrân edelim
 bir avuç toprağıma çöreklenmek için
 yürümüş selâmsız sabahsız
 destursuz girmiş memleketime
 yedi çeşit frenk askeri
 uğursuz bir hava çökmüş
 üstüne memleketimin
 uğursuz ve karanlık
 çocuklar gülmemiş artık
 sessiz sessiz ağlamış analar
 oduna giderken vurulmuş
 ve yahut harman yerinde
 avuçları buğday kokan delikanlılar

ve nice gâvurdağı kızlarının
 birer birer ırzına geçilmiş
 yalvarmış ihtiyarlar allah'a

- rivayet şöyledir kim -
dumanlı bir güz akşamı
şu mor dağlar efendim
destur demiş de yürümüş
silkinip kalkmış ayağa

gel haberi öteden verelim
çıkış dağlara kendiliğinden
cebbar oğlu mehemmed
fransız'a silâh çekmiş
hür yaşamak uğruna
ırz uğruna namus uğruna
ana için baba ve kardeş için

şu mübarek topraklar
şu mübarek vatan için
derken efendim
bir gün kaman'dan öte
uğrun uğrun haber ulaşmış
urfa'nın antep'in köylerine
gözü kanlı maraş beylerine

cebbar oğlu mehemmed
burcu burcu çam kokan bir yaz akşamı
omuz vermiş bir ağaç gölgesine
usul usul türkü söylüyor
- hasret kuşun kanadında
deli kuşlar uçun gayrı
yazımız böyle yazılmış
bu diyardan göçün gayrı -
kirveleri durdu ve süleyman
on sekiz adım gerisinde
şahin gibi tünemişler kayaların üstüne
avuçları sıcak bakışları ok gibi
deliyor her dokunduğu yeri
biri doğuya bakıyor diğeri batıya

iptida durdu görüyor geleni
yel midir toz mudur anlamıyor
lâkin bıyıkları terlemeden
çeteci olan garip ökkeş
çok geçmeden getiriyor haberi
tabur tabur üstümüze varıyor
düşman yola çıktı savranlı'dan

hemen mevziye sokuldu mehemmed
yanı başında durdu ve gerisinde süleyman
çeteler yer tutup pusu kurdular
kanlı geçit boyuna
düşman yanaşırken kaman köyüne
bekletmeden yaylın ateşi açıldı
mermi kurşun yağmur gibi saçıldı
ilk seferinde on beş kişi vurdular
ve bir hayli düşman kırdılar
yamaçlarda koptu kızılca kıyamet
cesaretlerine söz yoktu ama
neyleyip nitsinler düşman daha çoktu
düştü birer birer bütün yigitler

gürültüler boğazda sustu nihayet

demek diz üstü düşmüş mehemmed
kirvesi durdu'nun yanına
kanlar akar yarasından
al al olmuş çevresinden

köpük köpük gözlerini doldurur
bir başına mehemmed yedi düşman öldürür
mavzerinin namlusu hala sıcak
tutulmaz
ölümün derdi büyük yığenim
çare bulunmaz

aynı akşam doğurmuş karısı döne
mavi gözlü bir çocuk sarışın
bir avuç toprak sarmışlar altına
ve kemal koymuşlar adını

Attila İlhan